

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

91. An Pontifex possit constituere impedimenta dirimentia, & potuerit irritare matrimonia clandestina, ut patet in Concilio Tridentino sess. 24. c. 1 de Matrimonio? Et an sit licitum contrahere ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

Prophetic. Vnde videtur illud matrimonium iuncti diuino esse perfectum. *Secundo*, accidit in coniugio Osee, cui Dominus præcepit: *Accipe tibi uxorem fornicariam*. Nam mulieres fornicarias sine illarum consensu tradidit Deus in potestatem illius.

4. Verisimilius tamen est, vt cum Soto dicamus in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 2. vbi dicit: Non est credibile, quod Deus aliquos coniunxerit in matrimonium sine illorum consensu. Et cum dicit sacra Scriptura, quod Deus adduxit Euam ad Adam, illa adductio potuit fieri cum consensu libero Euz. Nam Deus omnia suauiter disposuit; & hoc maxime in statu innocentie seruauit. Idem de matrimonio Osee intelligendum, cum Deus illi præcepit, accipere mulierem, videlicet, accedente illius consensu, quia sciebat Deus illam consensuram, & vt consentiret id facturus erat.

5. His tamen non obstantibus, quoad primum dubium propositum respondeo, quod potuit Deus hanc potestatem communicare Ecclesie, non tamen communicauit. Ratio, quia non expediebat; tale enim matrimonium esset violentum: sed nullum violentum est perpetuum, quia est dissolubile. Deinde sic violenter coniuncti nullum amorem mutuum inter se retinent; nec debitam curam proli; quia quod quis non eligit, etiam non diligit & facile contemnit, vt ait Papa Nicolaus 2. cap. 2. cap. præfens. Vnde nulla potestas, neque Ecclesiastica, neque ciuilis, potest inter aliquos constituere matrimonium sine illorum consensu. Quod confirmatur: tum quia aliis pari modo vinculum matrimoniale potest humana potestate dissolui. Tum quia cum matrimonium sua natura ad sobolis educationem, mutuamque amorem ordinatur, aduersatur fini ac naturæ eiusdem, vt aliena voluntate hominis coalescat, per quam subortus inde defectus compensari nullo modo potest; secus fieri aliis contractibus, in quibus etiam solis Ecclesie sine Reipublica maius dominium habet, quam homo ipse.

6. Nec obstat cap. his qui fidem 3. de sponsalibus, vbi dicitur, sponsalia transire in matrimonium per copulam subsequutam. & ex cap. final. de conditionibus appo. vbi etiam dicitur, matrimonium sub conditione impossibili contractum esse validum; & tamen in his casibus deficit consensus contrahendi: ergo potest Ecclesia absque coniugum consensu eos vinculo coniugali associare. Respondetur, in neutro ex illis casibus in foro interno matrimonium fieri, si consensus deficiat: tamen, quia ex facto ab Ecclesia præsumitur talis consensus, in foro exteriori matrimonium validum esse iudicat, & probationem disensus contra talem præsumptionem non admittit.

7. Obicitur secundo, quia Eugenius I V. dixit, causam efficientem matrimonij regulariter esse mutuam consensum contrahentium; ergo aliquando extra motum ordinarij potest esse aliud, neque humana potestas, causa efficiens matrimonij, hoc est, vinculi coniugalis, vt supra, exposuimus. Respondetur, particulari, regulariter, non esse construendam cum illo verbo, mutui consensus, sed cum illo, per verba de præfens expressis; quia expressio est regulariter fiat per verba, quandoque tamen fit per nutus, & alia signa, vt in iure continetur, &c.

8. Quoad secundum dubium, assero, quod licet non possit Pontifex supplere consensum in matrimonio, potest tamen ex aliqua iusta causa, cogere aliquos ad contrahendum. Et ita tenet Adamus Opatouius de Sacrament. tract. de matrimonio, disp. 2. quæst. 7. num. 67. vbi sic ait: Nota quod licet potestas Ecclesiastica non possit supplere consensum, potest tamen licite aliquos cogere ad matrimonium contrahendum, quando est publica necessitas. Et ratio est prima, quia

Ecclesia in corpora hominum, licet non habeat directum dominium, habet tamen indirectum. Ratio secunda, quia quilibet Christianus obligatur obtemperare Ecclesie, sub reatu peccati mortalis, quando illi aliquid iustum, honestum, idemque vtile præcipitur. Vnde tali causa postulante, videlicet necessitate publica, potest Ecclesia aliquos in particulari obligare ad matrimonium. Ita ille; cui addit Caspensem in cursu Theologico, tom. 2. tract. 26. disput. 3. sect. 1. num. 8. Tannerum tom. 4. disp. 7. quæst. 3. dub. 7. n. 146. Henriquez lib. 11. cap. 6. num. 11. & Sanchez lib. 2. disp. 27. num. 3.

RESOL. XCI.

An Pontifex possit constituere impedimenta dirimentia, & potuerit irritare matrimonium clandestinum, vt patet in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 1. de Matrim.

Et an sit licitum contrahere matrimonium clandestinum, ita vt sit ratum?

Et notatur Ecclesiam habere potestatem ad irritandos contractus immediate, & directe ad reddendos eos nullos, & habere etiam potestatem ad irritandas personas ad tales contractus, quod est irritare ipsos contractus indirecte. Ex part. 8. tract. 1. Resol. 59.

§. 1. Videtur negatiue respondendum. Primo, quia Ecclesia non recepit à Christo potestatem Excellentie, vnde non potest mutare substantiam Sacramentorum; ergo Pontifex non potuit inhabiles personas facere, quia hæ personæ sunt materia matrimonij. Secundo, matrimonium clandestinum est validum de iure naturæ: ergo Ecclesia non potuit illud irritare, quia nequit ius naturæ mutare. Et ideo ex his rationibus, quidam ex Catholicis olim, priusquam res hæc ab Ecclesia in Conc. Trid. esset definita, ea de re vehementer doctarunt, ita vt quadraginta Episcopi, multique alij DD. qui ad Conc. Trid. conuenerant, in ea fuerint sententia, Ecclesiam non posse matrimonia clandestina, adeoque impedimentum dirimens matrimonij constituere. Eademque ratione Ruardus Tapperus artic. 20. rem ferè indcisam reliquit: an possit Ecclesia irritare, subiuugens, si Ecclesia irritet, falsæ innuiti præsumptioni fraudis, ac proinde cessante fraude, valere matrimonium. Et apud Sanchez lib. 3. disput. 4. num. 1. refertur etiam Sotus in 4. dist. 28. quæst. 1. art. 1. in solutione ad 1. quasi id similiter indcisum reliquerit, iudicisque Ecclesie definiendum; sed quod apud eum non reperi, cum potius contrarium expressè doceat in 4. dist. 34. quæst. 1. art. 1. Alij verò concedunt quidem, Ecclesiam posse matrimonium irritare indirecte, nimirum inhabilitando personas, non autem directe annullando immediatè ipsam contractum, vt inferius dicitur. Cæterum nunc ex fide constat, Ecclesiam posse eiusmodi impedimenta constituere, quod quæ ratione, & quouique fieri possit sequentibus assertionibus declaratur.

2. Sed his non obstantibus certam esse contrariam sententiam patet ex definitione Concil. Trid. Dico igitur, quamvis iure ipso naturali vnusquisque liber est ad contrahendum etiam clandestinè, hoc est, ex sua creatione, & ex conditione naturæ suæ, rectè dicitur, quod quis habeat facultatem ad contrahendum matrimonium illud; verum ius hoc non est præcepti, sed permissionis, & idem est, quod facultas ad contrahendum: quamvis autem iuri naturali, vel diuino, quod est præcepti, nulla lege humana, etiam Ecclesiastica derogari possit, etiam per modum conditionis

ANNAE
OMNIA
VOL. III. IV. V
E. III

ditionis ad contractum requisita, vt non posset Ecclesia ab eo, qui vult ordinari, exigere sub conditione vt fornicaretur, vel, vt conferret Sacramenta in alia forma à Christo instituta; iuri tamen naturali, & diuino permissionis, & facultatis rectè derogare potest, non solum per modum conditionis requisitæ ad contractum, sed etiam absolute, hac ratione iuri naturali libertatis, quod quis habet, derogari potuit per ius gentium, per quod introductæ sunt seruitutes.

3. Et hac ratione iuri naturali, quod quis habet, vt possit nubere cuilibet clandestinè, Ecclesia derogauit per hæc quod personas efficit inhabiles ad matrimonium, vt consanguineos intra quartum gradum, & ad contrahendum clandestinè, sicut Ecclesia prohibet, vt certis diebus non vescantur carnibus, cum iure naturali non esset prohibitum eis vesci omnibus diebus, sed hæc ergo iure.

4. Et ad magis explicandam præsentem questionem, nota, Ecclesiam habere potestatem ad irritandos contractus immediatè, & directè ad reddendos eos nullos, & habere etiam potestatem ad irritandas personas ad tales contractus, quod est irritare eos contractus indirectè. Quod possit irritare contractus directè, probatur primo, quia contractus humanus est actus hominis subordinati alicui communitati, cuius sit pars, & à qua pendeat, quantum ad politicam gubernationem; ergo potest, quando conueniat bono communi, Ecclesia hos contractus suorum membrorum irritare. Secundo probatur, quia Ecclesia irritauit alios contractus, vt professionem factam ante annos 16. expletos, & ante annum expletum Nouitiatu, vt constat ex Trident. sess. 25. de Regularibus, cap. 15. Et etiam irritauit matrimonium contractum inter liberum, & seruam, dum ignoratur conditio seruilis, vt patet ex cap. 2. de coniugio seruorum. Ergo potest irritare alios contractus. Quod autem Ecclesia possit irritare indirectè inhabilitando, personas, patet, quia in his, quæ ad bonum spirituale Ecclesie pertinent, quale est matrimonium, fideles subiiciuntur illi, tanquam eius membra; ergo, quando expedit tali bono spirituali, potest eos inhabiles reddere ad contrahendum certo modo. Et confirmatur, quia Respublica ciuili potuit aliquas personas inhabiles reddere ad contrahendum absque aliquibus conditionibus, vt efficit minores inhabiles ad contrahendum sine licentia, & autoritate tutorum; ergo Ecclesia potest idem facere.

5. His suppositis sit prima conclusio. Ecclesia irritauit directè matrimonium clandestinum, irritum reddendo huiusmodi contractum. Ita defendunt Henriquez lib. 11. de matrimo. cap. 5. num. 3. & 4. & Sanchez lib. 3. de matrimo. dist. 4. Probatur ex Tridentino sess. 24. cap. 1. de matrimo. his verbis: Eiusmodi contractus irritos, ac nullos esse decernit, pro vt præsentis decreto irriti facit; vbi est sermo de matrimonio clandestino. Secunda conclusio. Ecclesia irritauit matrimonium clandestinum indirectè inhabilitando personas in ordine ad illud, ita Doctores citati, & probatur ex ipso Tridentino ibidem, vbi loquens de clandestinè contrahentibus, ait, eos ad sic contrahendum inhabiles reddens.

6. Ex his sequuntur duo notata digna. Primum est, Ecclesiam irritando, huiusmodi contractum matrimonij clandestini directè, etiam indirectè irritasse sacramentum matrimonij clandestini, quia cum sacramentum matrimonij fundetur supra contractum, destructo contractu, consequenter, & indirectè destruitur Sacramentum, Secundo sequitur, Ecclesiam irritando matrimonium clandestinum mutasse materiam, & formam sacramenti matrimonij, non proximam, sed remotam: proxima enim materia, & forma sunt mutus consensus signis, vel verbis expressis sufficiens ad validè, & mu-

tid tradendum corporum dominium, & hæc semper manent inuariata, & hæc elegit Christus ad esse sacramenti matrimonij; remota verò materia, & forma sunt istæ, vel illæ personæ cum istis, vel illis conditionibus, cum hoc, vel illo modo: & hæc variantur ab Ecclesia modò requirendo hunc modum, modò illum: modò admittendo has personas, modò alias, sicut viderit pro qualitate temporum expedire, sicut fecit in Trident. loco citato. Vbi præsentiam Parochi & testium ad valorem matrimonij requisit: tum, quia oportebat, rem tanti momenti cum solemnitate fieri; tum, quia clandestini matrimonij modus, erat contrarius fidei matrimonij, & indissolubilitati, facillimè vxores sic habitæ deserebantur.

7. Restat modò respondere ad argumenta contraria in principio apposita; idè ad primum, & respondeo primo, Ecclesiam in hac constitutione non attingere matrimonium in ratione Sacramenti, sed quia matrimonium est contractus coniugalis; attingit igitur in ratione contractus: ita, quòd potuit declarare hunc, & talen contractum, cui hæc conditiones desunt, Parochus, testes, denuntiationes, nullum esse; quia hic contractus est iuris humani: vnde subest potestati Ecclesie.

8. Respondeo secundo, Ecclesiam non posse immutare, aut constituisse materiam, & formam Sacramentorum, quia hoc ad Christum pertinet, in quo plenitudo potestatis excellentiæ residebat: est tamen in potestate non solum Ecclesie, sed cuiuslibet priuati efficere in particulari, vt aliqua res non sit materia alicuius Sacramenti, v. g. aqua, si tantum vini habeat admitti, vt suam naturam amittat, iam sic non poterit esse materia baptismi. Similiter, si quis vino admisceret tantam quantitatem aquæ, vt desineret esse vinum, iam nõ erit materia consecrationis calicis. Pari ratione Ecclesia non facit, vt contrahentes & illorum consensus sint materia, & forma Sacramenti matrimonij (quia hoc ad Christum Dominum spectat): sed solum hoc facit, vt aliqui contrahentes non possint habere rationem materia, & formæ, & nunc, cum his, & illis circumstantiis. Sicut enim Respublica secularis reddit aliquos inhabiles ad celebrandos actus politicos, v. g. ad contractus emptionis, & venditionis, & Ecclesia aliquos reddit inhabiles ad celebrandum Contractum matrimonij. Et licet assistentia Parochi, & testium sit aliquid accidentale, hæc tamen in his locis, in quibus promulgatum est Concil. Trident. ita sunt necessaria ad validitatem contractus matrimonialis, vt sine his aut sine aliquo horum, sit omninò nullus contractus matrimonialis, & nullam inducens obligationem.

9. Respondeo tertio. Negari in Ecclesia eam potestatem, est omnino hæreticum. Nam dogma Catholicum est, Ecclesiam in rebus definiendis, quæ spectant ad fidem, & ad promouendos bonos mores, non posse errare, vt habetur can. 3. & 4. sess. 24. in quibus dicitur, Ecclesiam habere potestatem constituendi impedimenta, quæ dirimant matrimonium, & quòd in eo non possit errare.

10. Itaque ex his omnibus concedendum est, quòd Ecclesia non possit mutare materiam, & formam Sacramentorum, non enim ideo dicenda est mutare materiam, & formam matrimonij, quia hæc non sunt personæ, & consensus quomodocumque spectati, sed personæ legitime, similiter legitimi consensus. Porro Ecclesia non facit, vt personæ legitime, & consensus legitimus non sufficiant ad valorem matrimonij, sed solum vt personæ aliter contrahentes, quam præscribit, nec sint, nec censentur legitime: similiter quòd consensus aliter præstitus non sit legitimus, quòd potest facere, eò quòd matrimonium non tantum sit Sacramentum, sed sit etiam contractus ciuili, qui subest publicæ potestati humanae, ita

ita ut hæc possit varias condiciones in contractu requirere, sine quibus nõ subsistat, nec censetur legitimus, vel etiam materia legitima. Ex quibus patet, si licet inter hoc Sacramentum, & Baptismum, & quod non sequatur Ecclesiam non possit irritare matrimonium, nõ quod non possit inualidum reddere Baptismum.

11. Ad secundum argumentum, videlicet, matrimonium clandestinum est validum de iure naturæ: ergo Ecclesia non potest illud irritare, quia nequit ius naturæ mutare. Ad hoc enim responderetur, matrimonium clandestinum esse validum de iure naturæ, quando consensus est legitimus, & non irritatus per Ecclesiam, quia tamen modò est irritatus, idè non valet tale matrimonium, in quo casu Ecclesia mutatur ius naturæ remotè, & materialiter, non proximè, & formaliter, vt modò dicebamus.

12. Non desinam tamen hinc animaduertere, quod Ecclesia potest impedimenta matrimonij dirimentia vtroque modo constituere, non solum scilicet indirectè inhabilitando personas, sed etiam directè, & immediate annullando ipsum contractum. Ita docent Henriquez lib. 11. cap. 5. n. 3. & Suárez 3. part. tom. 3. disp. 2. sect. 6. & Sanchez lib. 3. disp. 4. num. 4. Nec re ipsa dissentit Sotus 4. dist. 26. quest. unica, Paludanus quest. 4. art. 3. Adrianus in 4. quest. 1. de matrimon. dum docent, Ecclesiam posse constituere impedimenta dirimentia matrimonij, reddendo materiam inhabilem, non autem variando essentialia matrimonij, præsupposita materia idonea; quod ad modum lupercii explicatum rectè assertum est. Sunt tamen alij nonnulli, qui videntur sentire, Ecclesiam tantum primo modo constituere posse matrimonij impedimenta: è quibus à Sanchez loco cit. num. 3. referuntur Palatius disp. 28. disp. 3. & Petrus Ledefina quest. 45. art. 3. alijque nonnulli.

13. Probatur assertio. Tum quia ipse etiam in se contractus magis quodammodo, quam ipsi contraheutes subiciuntur potestati eius Reipublicæ, ad quam pertinet, seu in qua peragitur. Tum quia Ecclesia re ipsa etiam irritauit alios contractus; puta professionem factam ante annum Nouitiatus, vel sexdecim annos expletos, vt patet ex Concilio Tridentino sess. 25. de Regularibus, cap. 16. itemque simoniacam benedictionem conuentionem, cap. cum olim. & cap. quæstium, de rerum permutatione. Tum quia sine conuentione Reipublicæ civilis ita potest irritare contractus merè ciuiles, impediendo scilicet, ne consensus contrahentium sufficiat ad transferendum dominium, sine certis conditionibus. Denique vetus est Concilium Tridentinum sess. 24. c. 1. de reform. matr. re ipsa nunc irritasse vtroque modo matrimonia clandestina, quandoquidem non solum personas ad sic contrahendum inhabiles reddit, sed insuper adiungit: Etiammodi contractus irritos ac nullos esse decernit, prore eos præsentis decreto irritos facit.

14. Sed si quæras hinc obiter, an sit licitum clandestinè contrahere matrimonium, ita vt sit ratum? Respondet, Dominicus Soto in 4. dist. 28. quest. 2. art. 2. ob certas causas hæc docet. Prima, si ali qua persona videlicet virgo iam plena nubilis annis, & quæ vigesimum quintum annum excessit, detinetur à tutoribus ne nubat, & interim illius bona paterna consumuntur: aut si præuideat, quod minus sibi conueniens persona nuptiæ est tradenda. Secunda, si quis ex aliqua repentina causa, vt ex subito vulnere valet sibi mortem instare, & cum muliere cum qua dissolutè vixit, contrahit matrimonium, vt liberi, quos ex ea suscipit, sint legitimi. Tertia, si videt, quod aliter instantem mortem euadere non possit, vt deprehensus in stupro, nisi nubat: tunc licet, & valide contrahere potest. Ita Sotus, quem sequitur Opatovius de Sacram. tract. de matrimon. disp. 2. quest. 12. num. 113.

Sed sacram Congregationem sentio contrarium respondisse, & de hac questione ego alibi.

Alibi in Resol. & §§. not. præterita.

RESOL. XCII.

An possit Pontifex aliquos priuatos reddere inhabiles ad contrahendum matrimonium? Ex part. 8. tract. 1. Resol. 60.

§. 1. Respondet, Pontificem ex iusta causa posse etiam priuato, ac particulari impedimento dirimente constituto, aliquos priuatos reddere inhabiles, ne inter se matrimonium possint contrahere, puta, ob causam vitandæ magnæ perturbationis Reipublicæ, aut grauium discordiarum, vt post Ostiensem, Ioannem Andr. Ancharanum, Felinum, itemque Paludanum 4. dist. 32. q. 1. art. 1. Antonijnum 3. p. art. 1. c. 16. docent supplementum Nauarr. lib. 4. tit. de matrim. contra interd. edit. 2. consil. 1. & Sanchez lib. 7. disp. 1. n. 7. qui referunt ad à Pontifice re ipsa factum, licet olim dubitauerit Nauarrus lib. 4. consil. 24. de sponsal. edit. 1. & consil. 1. tit. de matrim. contra interd. edit. 2. Ratio est, quia non est maior ratio totius Ecclesiæ, quam aliquarum particularium personarum. Et probabile est, ob grauitatem delicti, posse Pontificem aliquem etiam perpetuò inhabilem reddere ad matrimonium, vt cum quibusdam Canonistis docet etiam Sanchez ibid. num. 8.

2. Sed non deseram hinc apponere verba Bossij tract. de contract. matrim. cap. 11. n. 32. & 33. vbi sic ait: An autem Pontifex possit interdicare, & prohibere alicui ad tempus, puta ad annum, ne contrahat cum tali certa persona, & si secus fiat, sit nullum. Nauarr. lib. 4. consil. 1. de sponsal. consil. 24. in 1. edit. & consil. 1. tit. de matrim. contracto contra interd. Ecclesiæ, in 2. edit. Respondet, Papam ex iusta causa, puta ad impedienda peccata, quæ inde possunt provenire, (vt puta si filius iuuenis nobilissimæ familiæ vellet inuito patre, cum vilissima muliere contrahere) posse tali iuueni ad tempus (vt interim medijs suasionibus, vel orationibus iuuenis, si fieri potest, induceretur ad deponendam prauum propositum) interdicare, ne cum tali muliere contrahat inuito patre, & etiam Parocho, & Episcopo iuuenis, aut femine interdicare, & prohibere ne tali matrimonio assistant, vel alij Sacerdoti licentiam assistendi concedant: sed ait, quod huiusmodi impedimentum ex prædicta prohibitione proveniens, esset quidem impediens, sed non dirimens, & nullo modo expedire, vt Summus Pont. suo interdicto particulari personas alias habiles ad contrahendum matrimonium inhabiles reddat; ita, vt contractum sit nullum, neque huiusmodi rei extare in Ecclesia exemplum. Quod idem tenuit Henriquez lib. 11. c. 2. num. 1. in textu, & comment. lit. C, & eiusdem sententiæ videtur esse Bellarminus ad can. 1. sess. 24. de reform. matrimon. in addit. n. 6.

At Sanchez lib. 7. de matrim. in disp. 1. num. 7. ad id allegans Ostiensem, Cardinalem, & alios, assertit, quod sicut Papa ex iusta causa potest reddere inhabiles ad matrimonium omnes personas certi generis, v. g. consanguineos vsque ad quartum gradum, ita licitè potest reddere inhabiles personas priuatas ex graui causa (qualis videtur allegata) id postulante, cum ex parte potestatis Papæ non sit maior ratio vnius, quam alterius; & de facto huiusmodi potestate vsum fuisse Summum Pontificem, ait Additionator ad Nauarr. d. consil. 1. de matrim. con. interd. Eccl. contra. vbi ita habet: Adactendum tamen temporibus nostris Papam ex causa, prædictæ consimili, inhabilitasse quandam Illustrissimam personam ad contrahendum cum quadam muliere. Itemque,

Sup. hoc in tom. 2. tr. 6. lege doctrinam Resol. 70. per totam, & aliarum eius annoq. primæ penult. & vic. & signanter ad medium §. 1. vers. Imo idem dicendum est.

ANNAE
OMNIA
TO. III. IV. V
E. III

